

Barnehjemmets dramatiske flukt blir teater:

– Vi ble sterkt berørt av barnas historie

Barnehjemmet Vårsols dramatiske flukt fra de tyske okkupantene, blir teater og konsert. Premieren er 1. august på Skjånes.

Alf Helge Jensen
alf.h.jensen@finnmarken.no

– Vi ble sterkt berørt av barnas historie og det var et opplagt tema ettersom årets teaterprosjekt skulle ta utgangspunkt i Finnkongkeila, sier Juni Dahr.

Den kjente skuespilleren skal for tredje gang sette opp en forestilling under Kulturdugnad Gamvik med Prosjektteater, Visjoner teater. I likhet med de to første handler det om tyskernes ødeleggelser og tvangsevakueringen høsten 1944, men ikke om det som skjedde i bygda Gamvik.

Bakteppet er skjebnen til Frelsesarmeens barnehjem Vårsol fra Vardø. Den intense bombing av byen førte til at barnehjemsbarna og de fire slumsøstrene måtte forlate byen. De ble først evakuert til Kongsfjord, så Berlevåg og endte opp i det veiløse fiskeværer Finnkongkeila på østsida av Nordkynhalvøya.

Da tyskerne varslet at stedet skulle brennes og befolkningen evakueres, om nødvendig med tvang, bestemte bygdefolket seg for å rømme til fjells. Samme dramatiske avgjørelse tok ledelsen for Vårsol.

I dårlige sko gikk de 23 barna over fjellet til Skjånes, 18 km i mørke og ulendt terreng, støttet av en gjeng lokalkjente. På Skjånes var det gjort sengeplasser i skolekapellet, men etter få timers søvn ble barna brutalt vekket av tyske soldater og tvangsevakuert i en lukket pram.

Fikk en overraskelse

Juni Dahr og hennes produsent Marianne Roland har nylig vært på befaringsbåde på Skjånes og i Finnkongkeila, populært kalt Keila. På Skjånes ventet en overraskelse. Planen var å ha forestillingen på skolen, men den er bortleidd til stor bryllupsfest den aktuelle helga.

– Hva gjør vi nå, var spørsmålet vi stilte oss da vi satt og så utover havna. Så fikk vi se en brygge på andre siden. Kanskje den kunne brukes. Og det kan den. Eierne, Inge Arne Eriksen, var svært villig til å rydde ut alt, slik at det blir plass, om enn litt trangt, sier Dahr.

HELFRELST PÅ BEFARING: Produsent Marianne Roland (t.v.) og skuespiller Juni Dahr ble helfrelste da de fikk uventet tur til Finnkongkeila.

FOTO: BENTE AUST

HER BLIR SCENEN: Ettersom skolen på Skjånes er opptatt 1. august, måtte de finne annet lokale. Løsningen ble det store hvite huset på kaia til Inge Arne Eriksen.

FOTO: MARIANNE ROLAND

Håpet er at det blir plass til 60–70 tilskuere, avhengig av hvordan de løser det hele. Hvis interessen er stor, kan det bli to forestillinger. Visjoner teater er et uavhengig frittstående teater. Det søkes om offentlig støtte til hvert enkelt prosjekt, og det har de fått til forestillingen med arbeidstittel «Spor Keila», men som nå har fått navnet «Flukten fra Finnkongkeila.»

Opprinnelig plan var at den skulle vises i Keila. Dit arrangeres kulturdugnad tur i 2024 med innleidd rutebåt, men så satte Sjøfartdirektoratet og Boreal foten ned for neste tur av sikkerhetshensyn. Derfor blir det teater på Skjånes.

Gjensyn med tøff finlender

Dahr og Roland har gjentatte ganger vist at de kan lage gode forestillinger med få involverte,

en håndfull skuespillere og to musikere. Hvordan det blir på Skjånes, gjenstår å se. Det er fortsatt mye arbeid som gjenstår med forestillingen som har arbeidstittel «Spor Keila.»

– Vi utforsker stadig nye steder og arenaer for å invitere publikum inn i en annerledes opplevelse. Vi gjør grundig research og har oppsøkt tidsvitner og etterkommere for få autentisk materiale. Møtet med Erling Simonsen (90), barnehjemsbarn på Vårsol som var med på den dramatiske flukten, gjorde sterkt inntrykk, forteller Dahr.

Hun lover gjensyn med finske Reijo Kela, mannen som imponerte alle da han lå naken i fjæra og deretter vadet over sundet til Elvegård under forestillingene i Gamvik.

– Med ham har vi selv sagt en

overraskelse å by på, sier en hemmelighetsfull Dahr med et smil.

Turen til Keila var ikke planlagt da de dro nordover, de skulle kun til Skjånes.

– Keila-turen ble mulig takket være Bente Aust og Tore Wæraas. De tok oss med dit i den flotte båten deres. Det ble en uforglemmelig tur. Vi ble helt betatt av stedet, og med Bente som guide fikk vi et mye mer konkret bilde av hvordan det var i 1944, forteller Dahr og Roland.

Sistnevnte fikk en dramatisk opplevelse da de skulle dra. For å komme i land og tilbake til båten, brukte de en liten jolle som fraktet én og én. Omtrent samtidig med at Roland skulle klatre fra jolla om bord i båten, dukket en knølhval opp helt inntil jolla. Heldigvis var den svært vennligsinnet. Den ville bare

hilse, og den fulgte med ut bukta da tilbaketuren startet.

– Episoden gjorde en fantastisk tur enda mer spektakulær, stor takk til Bente og Tore, sier de to helfrelste Keila-besøkende.

Sprer kulturen

Teaterforestillingen på Skjånes 1. august er del av programmet til Kulturdugnad Gamvik 2026, men det er Gamvik museum som er arrangør. Og daglig leder Jan Erik Raanes mener Skjånes er rette stedet.

– Det var dit barnehjemsbarna kom, men det handler også om at vi er museum for hele kommunen. Noe av virksomheten bør skje utenom stedet Gamvik i den grad det er praktisk mulig, sier Raanes, som også er sjef for kulturdugnaden.

Han opplyser at billetter til forestillingen på Skjånes, bestilles hos Gamvik museum.

NYTTIG TUR: Juni Dahr og Marianne Roland sier turen til Finnkongkeila ble svært nyttig. De fikk langt bedre forståelse av hvordan forholdene var i 1944.

FOTO: BENTE AUST